Čiekurs

MEŽA KONSULTĀCIJU PAKALPOJUMU CENTRS

2 (58)

INFORMATĪVS IZDEVUMS MEŽA ĪPAŠNIEKIEM 2018

JAUNI RĪKI ŪDENS KVALITĀTES UZLABOŠANAI MEŽA APSAIMNIEKOŠANĀ

Aizvadīto Meža dienu iespaidi

Pieredzējušās mežkopes Aijas Zviedres padomi meža īpašniekiem

10.lpp.

Ar Latvijas Valsts mežzinātnes institūta „Silava" vadošās pētnieces Zanes Lībietes laipnu gādību LLKC Meža konsultāciju pakalpojumu centra darbiniekiem jūnijā bija iespēja uzzināt vairāk un piedalīties starptautiskā projekta „Ūdens apsaimniekošana Baltijas mežos" (*WAMBAF – Water Management in Baltic Forests*) izstrādāto rīku praktiskā demonstrācijā un pielietošanā lauka apstākļos.

WAMBAF projekts tika uzsākts, lai risinātu ar meža apsaimniekošanas un ūdens kvalitātes jautājumiem saistītas problēmas. Galvenais uzsvars tika likts uz barības vielu iznesi un dzīvsudrabu.

Projekta sākuma fāzē tika apkopota Baltijas jūras reģiona valstīs pieejamā zinātniskā informācija, normatīvie akti, vadlīnijas un praktiski pieejamie rīki ūdens aizsardzības pasākumu plānošanai un ieviešanai. Balstoties uz šo informāciju, ir sagatavots rīku kopums, kas palīdzētu samazināt dzīvsudraba, kas bija uzkrājies augsnē, iznesi uz virszemes ūdensobjektiem.

Piekrastes mežos, kas atrodas virszemes ūdens objektu krastos, gruntsūdens atrodas tuvu zemes virsmai, un šajās platībās saimnieciskajai darbībai var būt liela ietekme. Nepareizi veikta meliorācijas sistēmu izveidošana un uzturēšana var būtiski pasliktināt ūdens kvalitāti. Arī bebru darbībai ir liela ietekme, sevišķi līdzenās platībās, un tai var būt gan pozitīvs, gan negatīvs efekts.

Demonstrācijas platības atrodas vienpadsmit dažādās vietās Baltijas jūras reģionā, Latvijā – Kalsnavas mežu novadā.

Mācību sākumā tika apskatītas tēmas: meža meliorācijas sistēmas un to renovācijas ietekme uz ūdens kvalitāti; pasākumi ūdens kvalitātes aizsardzībai; atšķirīgām Baltijas reģiona valstīm specifiski risinājumi; *WAMBAF* projektā izstrādātie rīki lēmumu pieņemšanas atbalstam.

Demonstrējumu platībā, apsekojot dabisko ūdensteci, kursu dalībnieki izmēģināja aizpildīt anketu, kas, ņemot vērā vairākus aspektus, varētu palīdzēt pieņemt lēmumu ūdens objektu piekrastes joslu apsaimniekošanā. Turpmāk Meža konsultāciju pakalpojumu centra darbinieki izmantos anketu meža īpašnieku konsultāciju procesā. Vairāk par projektu arī latviešu valodā var uzzināt: www.skogsstyrelsen.se/en/wambaf/.

ŠAJĀ NUMURĀ:

- Pagājušā gadā atjaunots vairāk meža . . 3
- Turpinās meža ugunsgrēki 3
- Latvijas dabu skaita jau otro sezonu . 4
- Aicina izvairīties no bīstamas augu slimības ievešanas Latvijā. 4
- Mežs Latvijā bija, ir un būs! 5
- Aizvadīto Meža dienu iespaidi 6
- Katram kokmateriālam atrodam pielietojumu 7
- Meža dienas pulcēja kuplu apmeklētāju skaitu. 8
- Mežu jāmāk izaudzēt. 9
- Aijas Zviedres pārdomas un padomi par kokiem 10
- Skotijā palielina meža platības 12
- Zviedrijā meža īpašnieku pieredze ir atšķirīga 13
- Dodamies pēc meža veltēm! 14
- Populārākā pietura par medībām . . 15
- Mednieku festivāls Minhauzens 2018 šogad Lejasciemā 15
- Noslēdzies konkurss „Mūsu mazais pārgājiens” 16
- Izdota grāmata par priedi 16

NOSLĒGUŠĀS DIVAS ES ATBALSTA KĀRTAS MEŽIEM

Lauku atbalsta dienests | NACIONĀLAIS ATTĪSTĪBAS PLĀNS 2020 | EIROPAS SAVIENĪBA. EIROPA INVESTĒ LAUKU APVIDOS. Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai

Ieguldījumi meža ekosistēmu noturības un ekoloģiskās vērtības uzlabošanai

Aktivitāte	Pieteikumu skaits	Pieteiktais publiskais finansējums	Izsludinātais finansējums	Finansējuma pārpalikums vai iztrūkums
8.5. Ieguldījumi meža ekosistēmu noturības un ekoloģiskās vērtības uzlabošanai	1 836	4 527 318	2 015 616	-2 511 702
t.sk. iesniegts EPS	99%			

Meža ieaudzēšana

Aktivitāte	Pieteikumu skaits	Pieteiktais publiskais finansējums	Izsludinātais finansējums	Finansējuma pārpalikums
8.1. Meža ieaudzēšana	348	1 608 699	2 000 000	391 301

Noslēgušies divu Eiropas Savienības (ES) atbalsta pasākumi meža īpašniekiem – „Ieguldījumi meža ekosistēmu noturības un ekoloģiskās vērtības uzlabošanai” ar publisko finansējumu 2 015 616 *EUR* un „Meža ieaudzēšana” ar publisko finansējumu 2 000 000 *EUR*.

Lauku atbalsta dienesta (LAD) operatīvā informācija par pieteiktajiem projektiem ELFLA LAP pasākuma „Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un meža dzīvotspējas uzlabošanā aktivitātes **„Ieguldījumi meža ekosistēmu noturības un ekoloģiskās vērtības uzlabošanai”** piektajā kārtā liecina, ka projekti pieteikti par 2 511 702 *EUR* vairāk, nekā bija izsludināts finansējums.

Pamatojoties uz pasākuma noteikumiem, LAD veic projektu vērtēšanu un rindošanu. Priekšroka tiek dota pieteikumiem ar lielāku punktu skaitu un mazāku koeficientu. Finansējuma robeža ir pie 60 punktiem. Pēdējā kārtā izsludinātais finansējums ir par atlikušo summu pasākuma ietvaros.

LAD operatīvā informācija par pieteiktajiem projektiem aktivitātes **„Meža ieaudzēšana”** sestajā kārtā, liecina, ka projekti iesniegti par 391 301 *EUR* mazāk, nekā bija piešķirts publiskais finansējums.

Tā kā vēl notiek projektu izvērtēšana, pirms projektu realizēšanas ieteicams sagaidīt no LAD apstiprinošu lēmumu EPS sistēmā par to, ka projekts ir atbalstīts.

Sekojiet līdzi informācijai par nākamajām pieteikšanās kārtām LAD interneta vietnē www.lad.gov.lv.

OZOLU APSEKOJUMOS TRĪS VIETĀS KURZEMĒ KONSTATĒTA OZOLU AKŪTĀ KALŠANA

Lai noteiktu pērn Latvijā pirmo reizi konstatētās ozolu akūtās kalšanas (*Acute oak decline*) izplatību, šogad līdz jūnija sākumam Latvijas teritorijā kopumā veikti 389 ozolu audžu apsekojumi. Slimībai raksturīgas pazīmes konstatēta 21 kokam. Septiņos gadījumos bija iespējams paņemt paraugus, pārējās vietas atkārtoti tiks apsekotas rudenī, kad klimatiskie apstākļi būs piemērotāki, lai turpinātu apsekojumus. Paraugu laboratoriskās testēšanas rezultātā trijos no paraugiem konstatēta baktērija, kas izraisa ozolu akūto kalšanu. Slimības skartie koki atrodas Kurzemē – Talsos, Kazdangā un Cīravā.

VAAD informācija

ROSINA PAREDZĒT ATBALSTU DABAS KATASTROFĀS CIETUŠO MEŽAUDŽU ATJAUNOŠANAI

Pagājušā gada lietavas un šā gada sausums ir nodarījis postījumus jaunaudzēm. Pašlaik ir vērojama lietavu un sausuma reģionālā ietekme. Latgales pusē jaunaudzes pārsvarā ir bojātas lietavu ietekmē, savukārt Kurzemes, Zemgales un Vidzemes reģionā vairāk ir cietuši jaunie stādījumi, ko izsaucis sausums. Šobrīd bojā gājušo jaunaudžu platības tiek apzinātas, taču zināms, ka tie ir vairāki simti hektāru.

Latvijas Meža īpašnieku biedrība (LMĪB) ir vērsusies Zemkopības ministrijā ar lūgumu veikt grozījumus Ministru kabineta noteikumos, kas paredz atbalstu dabas katastrofās cietušo mežaudžu atjaunošanai, izmantojot Eiropas Savienības finansējumu, un iekļaut atjaunošanas atbalstam atbilstošo platību sarakstā arī tās audzes, kuru bojāeju izsaukušas lietavas un sausums.

LMĪB informācija

PAGĀJUŠAJĀ GADĀ ATJAUNOTS VAIRĀK MEŽA

Kā liecina Valsts meža dienesta apkopotā informācija par meža atjaunošanu, 2017. gadā Latvijā kopā atjaunoti 40 400 hektāri meža: 15 300 hektāri − valsts mežā, pārējo īpašnieku mežos – 25 100 hektāri.

2017. gadā atjaunotā meža platība ir par 1800 hektāriem lielāka nekā iepriekšējā gadā. Salīdzinājumā ar 2016. gadu pārējo īpašnieku mežos atjaunots par 2500 hektāriem vairāk, savukārt valsts mežos atjaunotā meža platība ir par 700 hektāriem mazāka.

2017. gadā, sējot vai stādot (mākslīgi), atjaunots 32,2% no kopējās atjaunotās meža platības. Valsts mežos tie ir 60,0%, bet pārējo īpašnieku mežos tikai 20,7%. Pārējo īpašnieku mežos lielākā daļa platību (79,3%) ir atjaunota dabiski.

Meža atjaunošanas noteikumu prasības un meža īpašnieku vai tiesisko valdītāju pieņemtie lēmumi atjaunojamās koku sugas izvēlē nodrošina meža atjaunošanu ar piecām galvenajām saimnieciski izmantojamām koku sugām: bērzu, priedi, egli, apsi un baltalksni.

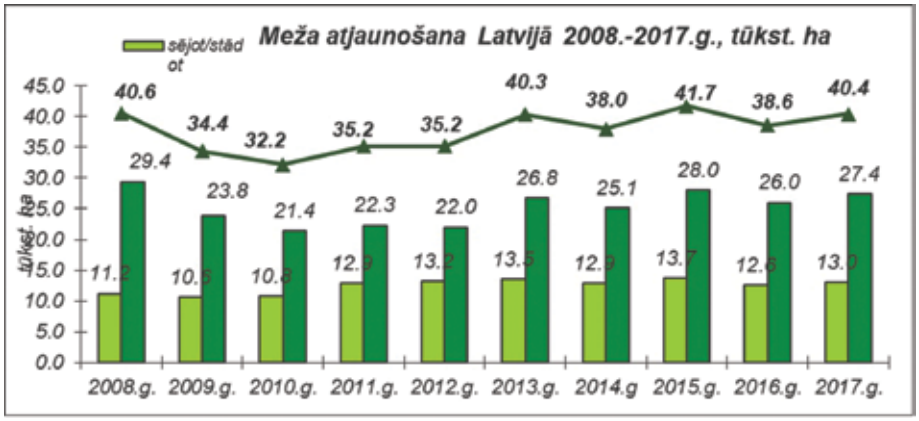

2017. gadā Latvijā ar skuju kokiem atjaunoti 34% (egle – 15%, priede – 19%), bet ar lapu kokiem − 66% no atjaunotās kopplatības. Galvenās meža atjaunošanā izmantotās lapu koku sugas ir bērzs – 30%, apse – 18% un baltalksnis 14%.

Meža atjaunošanā izmantotās galvenās koku sugas valsts un pārējo īpašnieku mežos ir atšķirīgas: valsts mežos ar skuju kokiem ir atjaunotas 49% platību, bet pārējo īpašnieku mežos − tikai 24%. Pārējo īpašnieku mežos dominē ar bērzu atjaunotās audzes (30%), kā arī lielu daļu sastāda baltalksnis (22%) un apse (22%).

Meža likumā ir noteikts: „Meža īpašnieka vai tiesiskā valdītāja pienākums ir atjaunot mežaudzi pēc cirtes vai citu faktoru ietekmes, ja mežaudzes šķērslaukums ir kļuvis mazāks par kritisko šķērslaukumu, kā arī nodrošināt atjaunotās vai ieaudzētās mežaudzes kopšanu."

Pēc meža atjaunošanas meža īpašniekam vai tiesiskajam valdītājam jāinformē Valsts meža dienests, iesniedzot Meža atjaunošanas pārskatu. Veidlapas pieejamas www.vmd.gov.lv sadaļā Meža īpašniekiem.

VMD informācija

TURPINĀS MEŽA UGUNSGRĒKI

Šogad neparasti karstā un sausā laika dēļ Valsts meža dienests noteicis meža ugunsnedrošā laikposma sākumu visā valsts teritorijā, sākot jau ar 27. aprīli. Šajā laikā meža īpašniekiem un tiesiskajiem valdītājiem jānodrošina ugunsdrošības noteikumu prasību ievērošana mežā.

Šogad līdz jūnija vidum pavisam ir reģistrēti jau vairāk nekā 400 meža ugunsgrēku. Tas nozīmē, ka patlaban ir bijuši vairāk meža ugunsgrēku nekā visā pagājušajā gadā kopā. Jūnija sākumā vērienīgs ugunsgrēks izcēlās Ādažu poligonā, kur uguns skartā platība ir vairāk nekā 700 hektāru, un tā ierobežošana un dzēšana ilga gandrīz piecas dienas. Kurzemē, arī jūnija sākumā, Pampāļu pagastā, nodega mežs septiņu hektāru platībā, lielākā daļa jaunaudzes un šogad iestādītais mežs.

Meža ugunsnedrošajā laikposmā, uzturoties mežā, visiem iedzīvotājiem ir jāievēro ugunsdrošības prasības. Lai mazinātu meža ugunsgrēku izcelšanās iespējas, noteikti aizliegumi un ierobežojumi, par kuru neievērošanu var piemērot administratīvo, civiltiesisko un arī krimināllo atbildību.

Foto: Z. Jaunķķis

Kā rīkoties, ja deg mežs

Ja mežs aizdegas ugunskura kurināšanas rezultātā, uzreiz tas jāmēģina nodzēst, sitot liesmas ar zariem vai segu. Sitieni jāveic slīpi izdegušā laukuma virzienā. Ja uguni nodzēst nav iespējams, nekavējoties jābrīdina citi un steidzīgi jāatstāj ugunsgrēka vieta. Perpendikulāri uguns izplatīšanās virzienam jādodas uz ceļu, meža stigu, lauku vai ūdenskrātuves krastu.

Ja aiziet no uguns nav iespējams un tuvumā ir ūdens, tad jāiegremdējas tajā vai jāapsedzas ar samitrinātu apģērbu, Ja atrodaties meža laukumā, jānoliecas pēc iespējas tuvāk zemei, kur gaiss ir mazāk sadūmots. Nokļūstot drošā vietā, jāpaziņo par meža ugunsgrēku, zvanot pa tālruni **112.**

2017. gadā meža ugunsgrēki dzēsti 423 reizes 265 hektāru platībā. 76% gadījumu meža ugunsgrēka izcelšanās iemesls bijusi neuzmanīga rīcība ar uguni, bet 9% gadījumu tā bijusi ļaunprātīga dedzināšana.

LATVIJAS DABU SKAITA JAU OTRO SEZONU

Latvijas daba ir mūsu nacionālā bagātība, tāpēc valstij un tās iedzīvotājiem kā gādīgiem saimniekiem ir jāzina, kāda, cik daudz, kādā kvalitātē un kurās vietās atrodama dabas daudzveidība.

Dabas vērtību apzināšanu valsts mērogā nosaka gan nacionālā, gan Eiropas Savienības (ES) likumdošana. Skaitīšanas mērķis ir iegūt detalizētu un zinātniski pamatotu informāciju par Latvijas dabas vērtībām, to izplatību, daudzumu, veidiem un kvalitāti, lai iegūtos datus varētu izmantot nozaru attīstības plānošanai.

Projektu īsteno Dabas aizsardzības pārvalde, kuras uzdevumā eksperti no 2017. līdz 2019. gadam apseko Latvijas teritoriju, uzskaitot ES nozīmes aizsargājamos biotopus – viendabīgas teritorijas, kurās sastopama liela bioloģiskā daudzveidība, piemēram, bioloģiski vērtīgi zālāji; dabiskoties sākušās mežaudzes; purvi; cilvēka maz ietekmēta jūras piekraste un kāpas; upes, ezeri; alas un iežu atsegumi.

Kā notiek dabas skaitīšana?

Dabas aizsardzības pārvaldes uzdevumā 2018. gadā 220 eksperti apseko valstij, pašvaldībai un privātiem īpašniekiem piederošos īpašumus ar kopējo apjomu pusmiljons hektāru, kas atrodas 99 pašvaldību administratīvajās teritorijās. Tā kā jāapseko tik liela teritorija, šobrīd nav iespējams pateikt pat aptuvenu laiku, konkrētu dienu, kad notiks apsekojums konkrētam īpašumam. Tādēļ īpašniekiem tiek norādīts, ka tas notiks šīs sezonas ietvaros – no aprīļa līdz novembrim.

Īpašnieki, kuru īpašums tiks apsekots šajā gadā, jau aprīlī saņēma vēstuli uz savu deklarēto adresi. Kopumā izsūtītas 50 000 vēstuļu, kurās minēts, ka šāds process ir uzsākts, šogad tas skars arī viņus, nāks eksperts ar īpašu apliecību, kas izdota visiem ekspertiem un kalpo kā atpazīstamības zīme.

Foto: M. Progulbicka

Baltijas dzegužpirkstīte

Vizīte nav īpaši jāgaida: ja īpašniekam pieder zālājs, viņš pļauj vai nogana pēc savas izvēles; ja īpašumā ir mežs, arī to apsaimnieko, kā tas ir plānots. Eksperts vizītes laikā aplūkos īpašumu, atzīmēs anketā redzēto un aprakstīs biotopus, to stāvokli, indikatorsugas utt. Paraugi netiks ņemti!

Skaitīšanas mērķis ir apzināt dabas bagātības, informējot par to īpašnieku. Projekts neierobežo cilvēku darbošanos. Īpašnieks būs pirmais, kas saņems informāciju par viņa īpašumā apzināto ES nozīmes biotopu, taču jārēķinās, ka dati tiek pārbaudīti, apkopoti un tikai tad sūtīti – par 2018. gada apsekojumu īpašnieks saņems informatīvo vēstuli līdz 2020. gadam. Izņēmums ir zālāju īpašnieki, kuri atbildi saņems jau 2019. gadā, lai varētu pieteikties atbalsta maksājumiem, ja to vēlas. Ja biotops netiks atrasts, otra vēstule netiks sūtīta.

Dabas skaitīšanas mērķis ir informēt īpašnieku par viņa īpašumā augošām dabas vērtībām un norādīt pareizas apsaimniekošanas vadlīnijas un papildinformācijas ieguves avotus. Lēmums, kā saimniekot savā īpašumā, paliek paša īpašnieka ziņā.

Dabas skaitīšana nevienam neuzliek jaunus aizliegumus. Skaitīšana nemaina esošos nosacījumus: ja cilvēks nedzīvo īpaši aizsargājamā teritorijā, viņš turpina īpašumu apsaimniekot pēc sava redzējuma. Ja viņš līdz šim ir dzīvojis īpaši aizsargājamā teritorijā, viņa apsaimniekošanai jābūt saskaņā ar pastāvošo likumdošanu un teritoriju vispārējiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem.

Kopā ar pašvaldībām rīkojam arī bezmaksas seminārus, lai informētu pašvaldības, iedzīvotājus par dabas skaitīšanu, tās norisi, kā arī sniedzam atbildes uz interesentu jautājumiem. Aktuālo informāciju un semināru datumus atspoguļojam vietnē www.skaitamdabu.gov.lv, tāpat var sekot līdzi arī Dabas aizsardzības pārvaldes aktivitātēm vietnē www.daba.gov.lv.

Skaitām dabu kopā!

Ilze Reinika, *Dabas skaitīšanas komunikācijas speciāliste*

AICINA IZVAIRĪTIES NO BĪSTAMAS AUGU SLIMĪBAS IEVEŠANAS LATVIJĀ

Zemkopības ministrija (ZM) sagatavojusi noteikumu projektu par pasākumiem augu aizsardzībai pret *Xylella fastidiosa* organismu, kas izraisa bīstamu bakteriālu slimību augiem. Noteikumu projekts izstrādāts, lai novērstu kaitīgā organisma ievešanu un izplatīšanos Latvijā.

Xylella fastidiosa ir viena no visbīstamākajām baktērijām pasaulē. Tā apdraud vairāk nekā 300 dažādas augu sugas, tajā skaitā tādas Latvijā saimnieciski un ekonomiski nozīmīgas koku sugas kā ozolus, kļavas, vītolus, gobas, vīksnas, zirgkastaņas, arī augļu kokus un ogulājus: plūmes, ķiršus, avenes, kazenes, dzērvenes un krūmmellenes

Pamatā baktērijas izplatās ar stādāmo materiālu (arī podaugiem, kas domāti dekoratīviem nolūkiem). Tāpēc ir ļoti jāuzmanās ar „zaļo suvenīru" ievešanu no tām valstīm, kur baktērija ir izplatīta, piemēram, ASV, Kanāda, arī Itālija, Francija, Spānija, Vācija.

Baktēriju nav iespējams ierobežot ar augu aizsardzības līdzekļiem. Galvenais veids, kā apturēt baktērijas izplatību, ir ļoti stingru fitosanitāro pasākumu ievērošana – inficēto koku un apkārtējo saimniekaugu pēc iespējas ātrāka iznīcināšana. Papildu šiem pasākumiem jāizmanto insekticīdi, kas samazinātu slimības pārnesēju kukaiņu skaitu. Neveicot pasākumus, baktērija var strauji, līdzīgi kā ugunsgrēks, izplatīties uz daudzām nozīmīgām kultūrām, būtiski ietekmējot ne tikai lauksaimniecību, bet arī bioloģisko daudzveidību un vidi.

ZM informācija

MEŽS LATVIJĀ BIJA, IR UN BŪS!

Meža dienu ietvaros Latvijas Meža īpašnieku biedrība (LMĪB) šogad ir paguvusi piedalīties divos nozīmīgos pasākumos – *Meža ABC* Kuldīgā, Struņķukrogā un Latvijas Meža dienās Tērvetē.

Šāda veida pasākumi ir nozīmīgi, jo nozarei ir iespēja komunicēt ar plašāku sabiedrību un jo īpaši ar jauno paaudzi – skolēniem, starp kuriem izaugs nākamie mūsu mežu kopēji, izmantotāji un nozares vērtētāji.

LMĪB pieturā bija stāsts par Latvijas meža resursiem un mežsaimniecību pirms 100 gadiem un šodien. Aicinājām skolēnus un ģimenes domāt, saprast procesus dabā un pašiem rast atbildes uz jautājumiem par to, kas notiek mums apkārt un kā cilvēks to ietekmē.

Mežā svarīgākais ir līdzsvars

1. att.

Mežā (1. att.) katrai koku vecuma grupai ir sava nozīme. Meža ciršana ir plānota kā ražas ievākšana un jauna meža sākums. Jebkurš dabas vērotājs zina, ka tieši jaunaudžu tuvumā būs lielāka dzīvnieku un putnu daudzveidība, jo tajā ir pieejama barība un reizē tā ir arī uzturēšanās vieta. Strauji augošs mežs, kas piesaista CO_2 vairāk nekā lēni augošs mežs, ir ļoti svarīgs klimata pārmaiņu mazināšanai. Tikpat nozīmīgas ir arī pārējās koku vecuma grupas dzīvniekiem, augiem un putniem un arī cilvēkam, kas gūst saimniecisko labumu un izmanto mežu rekreācijai. Mežā svarīgākais ir līdzsvars, tāpat arī svarīgi, lai šī dabas bagātība saglabātos pēc 100 un vairāk gadiem.

Meža dienu pasākumu apmeklētājiem jautājām, vai Latvijā meži tiek cirsti par daudz vai tomēr ne. Visbiežāk saņēmām apstiprinošu atbildi − šķiet, ka par daudz. Uz jautājumu, cik daudz, skanēja visdažādākās atbildes – 10, 20, 30, pat 50%, kas apliecina, ka cilvēkiem nav zināšanu. Taču dažādu nomācošu viedokļu rezultātā radies kļūdains uzskats, kas visbiežāk balstīts uz emocijām un saviem novērojumiem. Pateicoties šādiem pasākumiem, mēs varam skaidrot, kāpēc rodas sajūta, ka tiek cirsts par daudz. Tāpat iepazīstinām ar statistiku, kas liecina, ka Latvijā ik gadu atjauno ap 1,2 % no kopējās mežu teritorijas, kas pēc skaidrojuma tiek atzīts kā pieņemams apjoms, turklāt ilgtspējīgs. Mūsu bērni un mazbērni nākotnē atkal iegūs ne tikai līdzvērtīgu, bet drīzāk vērtīgāku mežu.

Cik izmantojam?

Pēc jaunākajiem meža monitoringa datiem (2. att.), katru gadu mūsu mežos izaug 25 milj. m³ koksnes, bet tikai 65% no tiem izmantojam pārstrādē. Rūpīgs saimnieks jautātu: "Kur paliek pārējais?" Mūsu gadījumā 10% uzkrājas nākotnei, savukārt 25% jeb vairāk nekā 6 milj. m³ koksnes ik gadu atmirst un paliek satrūdēšanai. Eiropas Savienībā pēc atmirušās koksnes daudzuma mēs ieņemam augsto 3. vietu, atpaliekot vienīgi no Slovākijas un

2. att.

Francijas. Tās ir līderes, pateicoties 2005. gada vētrai un vides nevalstisko organizāciju uzstādījumam, ka koksni nedrīkst izvākt bioloģiskās daudzveidības veicināšanai, kā rezultātā Slovākijai tas izvērtās cīņā ar mizgraužu savairošanos. Atmirusī koksne mežā ir vajadzīga kā mājvieta īpašām augu un kukaiņu sugām − vienīgi jautājums, vai ir saimnieciski atstāt mežā trūdēšanai vairāk nekā 20 m³ koksnes uz ha.

Meži ir divas reizes vairāk

Viens no Latvijas valsts dižgariem − prezidents Kārlis Ulmanis

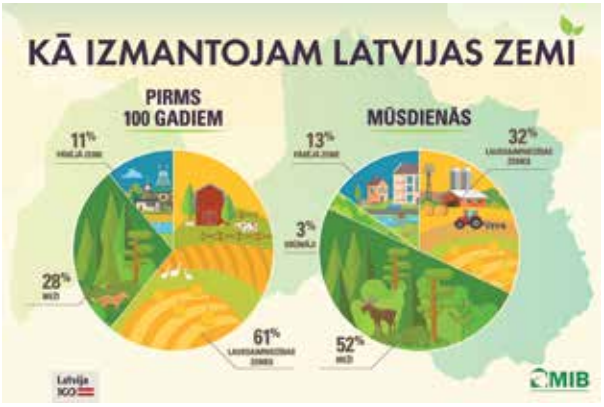

3 att.

reiz teicis, ka tieši Latvijas aramkārta ir tās galvenā bagātība, līdz ar to ir ļoti svarīgi to pareizi izmantot. Savulaik mūsu senči tā tiešām ir domājuši, līdz ar to mūsu valsts dibināšanas laikā mežs klājis tikai no 28% Latvijas teritorijas (3. att.), kas ir teju uz pusi mazāk nekā šobrīd. Pēc Otrā pasaules kara samazinājās iedzīvotāju skaits lauku reģionos un līdz ar to kapacitāte apstrādāt zemi, kas kādreiz tika atkarota no meža. Atgūstot neatkarību, mežu mums ir divas reizes vairāk.

Protams, kāds varētu iebilst par mežu kvalitāti, tomēr koksnes krāja, rēķinot uz 1 ha, liecina, ka esam iemācījušies izaudzēt divreiz vairāk koksnes nekā pirms 100 gadiem. Meža īpašniekiem vēl ir ko darīt, lai privātie meži kļūtu vērtīgāki un kvalitatīvāki, un tas tiek darīts. 30 gadu laikā esam iemācījušies atjaunot un kopt savus mežus, apsaimniekot tīrumus, piesaistīt papildu finanses no Eiropas Savienības. Tiem 60% meža īpašnieku, kuriem mežs ir mazāk par pieciem hektāriem un zināšanu maz, ir iespēja iesaistīties kooperācijā.

Noslēgumā varam secināt, ka gan pasākumi par meža nozari, gan dalība tajos ir ļoti būtiska, jo tā ir lieliska iespēja skaidrot, ko mēs darām mežā, kā darām un kāpēc darām. Galvenais − skaidrojam ar tīru sirdi un pārliecību par to, ka mums nav jāmelo, jo mēs esam tie, kas saimnieko ilgtspējīgi un ar skatu uz vērtīgākiem mežiem un pārtikušu Latviju!

Mārtiņš Ailts, *Latvijas Meža īpašnieku biedrība*

AIZVADĪTO MEŽA DIENU

Šogad maijā, jubilejas gadā, līdzās neskaitāmiem mazākiem un lielākiem Meža dienu pasākumiem dažādos Latvijas reģionos notika vairāki vērienīgi pasākumi.

„Meža ABC" komanda, 535 dalībnieki un brīvprātīgie no dažādām meža nozares institūcijām,

Viens no tiem − izglītojošais meža nozares pasākums „Meža ABC" notika 10.− 12. maijā Kuldīgas novada Padures pagasta „Struņķukrogā", pulcējot gandrīz 10 000 apmeklētāju. Pasākuma devīze bija „Meža nozare – Latvijai!".

Pasākuma atklāšanu ar savu klātbūtni un veiksmes vēlējumiem pagodināja Meža dienu patrons Latvijas Valsts prezidents Raimonds Vējonis. „Mācīties ir ļoti svarīgi un nekad nav par vēlu. Apgūstot kaut ko jaunu, kļūstam gudrāki un stiprāki, un Latvijai ir vajadzīgi gudri un stipri bērni," sacīja Raimonds Vējonis.

Pasākumā 54 meža pieturās darbojās 535 kolēģi un brīvprātīgie no dažādām meža nozares institūcijām un iestādēm. Pasākuma dalībniekiem interaktīvi darbojoties un pildot praktiskus uzdevumus, bija iespēja iepazīties ar visu meža audzēšanas ciklu, iestādīt ozolu un labi pavadīt laiku. „Meža ABC" laikā notika arī Aijas Zviedres, Rūtas Kazākas un Sigitas Vaivades grāmatas „Koku bērnudārzs" atvēršanas un dāvināšanas svētki. Grāmata tiks dāvināta visām Latvijas skolām, lai skolēni varētu labāk iepazīt mūsu zemē augošos kokus.

Nav iespējams aprakstīt visās pieturās redzēto, sajūtas un gandarījumu, ko guva ikviens tā dalībnieks. Turpmāk neliels ieskats dažās pasākuma pieturās.

Pieturā **„Meža politika"** Zemkopības ministrijas Meža departamenta darbinieki ar lomu spēles palīdzību skaidroja, kā notiek dažādu interešu grupu viedokļu saskaņošana un sabalansēšana, lēmumu pieņemšana un normatīvo aktu izstrāde, kādēļ vajadzīgi meža likumi.

Kukaiņu pieturā zem lielās lupas varēja apskatīties, kāda izskatās dzīva ērce. Tas visiem ļoti patika. Ģimenes un skolēni varēja iejusties skudras ādā un izjust, cik grūti skudrai ir nest lapu. Un vēl piedzīvot gada kukaiņa − jāņogu raibeņa − attīstības ciklu: kāpurs, kūniņa un tauriņš. Meža īpašnieki varēja uzzināt par meža kaitēkļiem un slimībām un kā to var ierobežot savā mežā.

Mežzinātnes institūts „Silava" bija izveidojis ļoti interesantu **pieturu par sēnēm.** To īpaši saistošu darīja Viļņa un

Drosmīgākie izmēģināja „pastaigu pa koku galotnēm"

Rūtas Kazāku veidotās koka sēnes, kas tiešām izskatījās kā dzīvas. Šajā pieturā bija iespēja saprast sēņu nozīmi, iemācīties tās atšķirt un iepazīt.

Pieturā „Sūnas un ķērpji" LLKC Meža konsultāciju pakalpojumu centrs pasākuma dalībniekus iepazīstināja ar meža zemsedzes – sūnas un ķērpju daudzveidību un interesantiem faktiem. Atbildes vajadzēja atrast, izejot trasīti. Daudzi nezināja, ka 2018. gada sūna ir zilganā baltsamtīte.

Šogad vairāk nekā citus gadus bija iespēja redzēt, kāda tehnika strādā mežā − augsnes gatavošanu veica „Kursas MRU" augsnes frēze un SIA „KM Forestry" ekskavators veidoja kupicas, uz kurām var

Kukaiņu – smukaiņu pieturā varēja iejusties kāpura ādā

stādīt jaunos kociņus, ko izmanto īpaši mitrās meža augsnēs. Tāpat meža ciršanas pieturā strādāja SIA "MKM mežs" tehnika − harvesters un forvarders. Mazās meža tehnikas iespēju izmantot meža apsaimniekošanā piedāvāja kooperatīvs „L.V.Mežs". Bērniem bija iespēja traktoros un lielajās meža mašīnās iekāpt un izmēģināt, kā tas ir − strādāt ar šādu tehniku mežā! Tas ļoti patika gan zēniem, gan meitenēm.

Arī par ugunsdzēsējiem šogad var teikt − tik plaša komanda līdz šim nebija pārstāvēta. Pirmo reizi bija iespēja iekāpt ugunsdzēsības mašīnā un uzvilkt ugunsdzēsēja tērpu! Tā kā bija karsts laiks, bērni spiegdami izmantoja iespēju „dzēst ugunsgrēku" un izšļakstīties ar ūdeni.

Pieturā „Latvijas meži vakar un šodien" Latvijas Meža īpašnieku biedrība kliedēja bažas par Latvijas mežu platību samazināšanos.

Plašs bija arī radošo darbnīcu piedāvājums. Skolēniem patika darboties, radot vienreizējus mākslas darbus, piemēram, lielo mandalu no dažādu krāsu sprungulīšiem, kur katram bija iespēja dot savu ieguldījumu lielās mandalas izveidē.

IESPAIDI

iestādēm un uzņēmumiem

Meža īpašnieku biedrība „Meža konsultants" un Sigita Vaivade sirsnīgi pateicas tiem vairāk nekā 100 uzņēmumiem un iestādēm, kas piedalījās un atbalstīja pasākumu arī finansiāli. Tāpat pateicības vārdus pelnījis ikviens no 535 kolēģiem un brīvprātīgiem, kuri darbojās 54 meža pieturās un pasākuma infocentrā.

Noslēgumā Sigitas Vaivades pateicības vārdi dalībniekiem: „Tas, ko jūs esat izdarījuši, ir miljona vērts, tam, kā jūs esat darbojušies, nav vērtības, jo dārgākajam vērtības nav. Tas ir veids, kā ielikt pamatu mūsu valsts nākamajos gados, sākot no mazākā līdz lielākajam – tā būs mūsu nākotne."

Sarmīte Grundšteine, *MKPC*
Sigita Vaivade, *MĪB Meža konsultants*

Valsts meža dienesta komanda iepazīstina ar agrāk lietotajiem darba instrumentiem

Skolēni varēja apskatīt mežizstrādes tehniku gan no iekšpuses, gan ārpuses

KATRAM KOKMATERIĀLAM ATRODAM PIELIETOJUMU

Ar SIA *„Vika Wood"* pārstāvjiem tikāmies „Meža ABC" pasākumā, pieturā **„Koksnes uzmērīšana un uzskaite".**

Uzņēmuma pārstāvis Ingus Donis stāsta: „Skatoties uz dabas procesiem, tas ir nebeidzamais stāsts. Ja paši sēsim, stādīsim un kopsim mežu, tad būs darbs gan mežā, gan zāģētavā. Tas būs tad, ja paši piedomāsim un sekosim līdzi procesiem. Ja kādam liekas, ka dabas vērtības mežā ir apgrūtinājums, tad mums tas, kas ir mežā, ir pašsaprotami. Dumji ir tad, ja nozāģē mežu, nopērk televizoru un neiestāda vietā, tad gan tas nav pareizi. Koksnes pārstrādātāju princips – maksimāli izmantot to, ko no koka var iegūt."

Vai tas ir mīts, ka pārstrādātājiem nākotnē vajadzēs tievākus kokmateriālus?

„Mēs pērkam visu kokmateriālu paleti, sākot no 10 līdz 60 cm, ikvienam izstrādājumam esam atraduši tirgu. Pirmais stumbra nogrieznis ir bez zariem, tuvāk galotnei tas ir zaraināks. Šādam materiālam nebūs stiprības, tas var lūzt zaru vietā. Mēs ņemam visu un katram atrodam pielietojumu un noietu. Pie katra kartupeļu lauka nevar nolikt čipsu rūpnīcu, un pie katra meža nevar nolikt zāģētavu. Mēs nopērkam visu un tad sašķirojam. Piemēram, ja ir mēbeļu ražotāji, tad vedam mēs un vēl citi. Piemēram, ja pie mums strādā 200 cilvēku, kas ražo vienu ķēdes posmu, tālāk ir cita rūpnīca ar 200 darbiniekiem, kas ražo kaut ko citu. Tā tiek viss maksimāli izmantots."

Uzziņai: SIA *„Vika Wood"* ir kokzāģēšanas rūpnīca, kas atrodas Kurzemē apmēram 12 km no Talsiem. Uzņēmumā tiek apvienota Skandināvijas tehnoloģija un zināšanas kombinācijā ar vietējiem resursiem. Kopš ražošanas uzsākšanas 1997. gadā produkcijas apjoms ir ievērojami palielināts, un šobrīd tas sasniedz aptuveni 260 000 kubikmetru zāģmateriālu gadā. Uzņēmumā tiek nodarbināti 140 strādājošie.

Sarmīte Grundšteine, *MKPC*

Foto: Maija Birkena - Dzelzkalēja

MEŽA DIENAS PULCĒJA KUPLU APMEKLĒTĀJU SKAITU

Tērvetē VAS „Latvijas valsts meži" dabas parka jaunākajā daļā "Kurbada zeme" no 25. līdz 26. maijam notika līdz šim Baltijā lielākais meža nozares pasākums – *Meža dienas 2018*. Divu dienu svētkus apmeklēja vairāk nekā 12 000 bērnu, jauniešu un pieaugušo no visas Latvijas.

Piektdien, 25. maijā, pasākuma tēma bija „No skolas uz mežu", un tā laikā notika arī „Zaļās jostas" vides kampaņas „Tīrai Latvijai!" noslēguma svētki. Pasākuma laikā tika sumināti arī Zemkopības ministrijas konkursa „Mūsu mazais pārgājiens" uzvarētāji.

Savukārt sestdien – 26. maijā – pasākumā īpaši tika gaidītas ģimenes. Visas dienas garumā Dobeles, Tērvetes un Auces novada pašdarbnieku kolektīvi pasākuma apmeklētājus iepriecināja ar dejām, dziesmām un pūtēju orķestra koncertu.

Piektdien, 25. maijā, pasākuma tēma bija „No skolas uz mežu", un tā laikā notika arī „Zaļās jostas" vides kampaņas „Tīrai Latvijai!" noslēguma svētki. Pasākuma laikā tika sumināti arī Zemkopības ministrijas konkursa „Mūsu mazais pārgājiens" uzvarētāji.

Savukārt sestdien – 26. maijā – pasākumā īpaši tika gaidītas ģimenes.

LLKC meža konsultāciju pakalpojumu centra pieturā „Koku mērīšana" meža gidi mācīja, kā noteikt koka vecumu, caurmēru un augstumu.

Stāsta pasākuma rīkotāju pārstāvis Normunds Namnieks: „Šī ir pirmā reize, kad dažādas ar mežu un dabu saistītas organizācijas apvieno spēkus, lai ikvienam Latvijas iedzīvotājam izsmeļoši stāstītu par mežu kā mūsu nozīmīgāko dabas resursu, kas tiek apsaimniekots videi draudzīgi ilgtspējīgi un profesionāli. Raugoties uz lielo apmeklētāju atsaucību un interesi par mūsu zaļo bagātību un mežsaimniecības nozari, esam apņēmības pilni turpināt tradīciju un padarīt Meža dienas par ikgadējiem svētkiem ikvienam interesentam."

MEŽA BIRŽA

AUGOŠU KOKU CIRSMU IZSOĻU PĀRDOŠANAS REZULTĀTI

Izsoļu portālā www.mezabirza.lv 2018. gada aprīlī un maijā veiksmīgi noslēgušās 23 izsoles, kurās kopumā izdarīti 295 solījumi. Tālāk apkopoti šo izsoļu pārdošanas rezultāti.

Kopējā izcērtamā krāja pārdotajās cirsmās ir 22 1905 m³, kopā 88 ha meža platības.

Cirsmu cenu apskats 2018. gada otrā ceturkšņa sākumā:

- Skuju koku cirsmu (skuju koki sastāvā vairāk par 70%) cenas svārstās no 39,68 līdz 57,26 EUR/m³, vidējā svērtā cena 50,08 EUR/m3;
- Jaukto cirsmu (skuju koku īpatsvars 40 – 60 %) cenu svārstība ir no 29,54 līdz 52,32 EUR/m3, vidējā svērtā cena 39,42 EUR/m³;
- Lapu koku cirsmu (valdošās sugas: baltalksnis, bērzs, apse un melnalksnis) cenas ir no 14,31 līdz 18,72 EUR/m³, vidējā svērtā cena 16,67 EUR/m³;
- Dominējoša bērzu cirsmu cena – 39,03 EUR/m³.

Salīdzinot cenas ar līdzīgu periodu 2017. gadā, redzams, ka visu veidu cirsmām cenas ir pamatīgi augušas. Piemēram, skuju koku cirsmām pirms gada vidējā cena par kubikmetru bija tikai 35,90 EUR, bet bērzu cirsmām – 32,98 EUR.

Dēzija Gabrāne-Vidze, *Mezabirza.lv*

MEŽU JĀMĀK IZAUDZĒT

Maija beigās Kurzemes pusē notika mācības par kokaugu audzēšanu neizmantotās zemēs un plantāciju mežiem. Teorētiskajā daļā ar kokaugu audzēšanas pētījumu pieredzi iepazīstināja **Mudrīte Daugaviete**, LVMI „Silava" vadošā pētniece. Praktiskajā sadaļā pieredzē dalījās Kabiles puses meža īpašnieks **Aivars Bergmanis**, kas savulaik 17 gadus nostrādājis par mežsargu.

Foto: Maija Birkena - Dzelzkalēja

Aivars Bergmanis aicina meža īpašniekus biežāk ieiet savā mežā un to izkopt

Katram kokam jāatrod īstā vieta

Sākumā apskatām dažādu koku – lapegles, bērza, sarkanā ozola un citu koku parka dekoratīvo stādījumu pie Kabiles skolas un atpūtas vietā. Parks ierīkots 2013. gadā, stādot kokus trīs metru attālumā citu no cita. Lai kociņi izdzīvotu, tos katru gadu vajadzēja kopt pat vairākas reizes sezonā. Tagad, kad kociņi paaugušies, labi redzamas katras koku sugas ieaudzēšanas īpatnības, arī kļūdas.

„Tā ir gudrība katrai koku sugai atrast īsto vietu un padomāt, kas būs vēlāk. Nav tāda brīža, kad nevajadzētu atnākt ar zaru zāģi un pielabot vainagu, nozāģējot kādu zaru," atzīst Aivars. Stādot kopā vairākas koku sugas, jāatceras, ka ozols jāstāda saules pusē.

Apskatām sarkano ozolu stādījumu, to sabojājuši meža dzīvnieki. Tagad apgrauztie kociņi dzen atvases, un cerams, ka ataugs. Vēl tikai vasaras otrajā pusē jāizkopj, un rudenī vajadzētu būt skaistam sarkano ozolu mežam.

Mudrīte Daugaviete stāsta par pieredzi, kad viens saimnieks maija beigās, labu gribot, nomiglojis ozolus ar aizsardzības līdzekli *Plantskydd*, kas atbaida dzīvniekus ar specifisku smaku. Rezultātā visi ozoliņi nokaltuši, jo uz kociņiem izveidojusies aizsargplēve, kas nav ļāvusi pumpuriem izplaukt. Jāsecina, ka katrs aizsardzības līdzeklis lietojams noteiktā laikā un stingri ievērojot instrukciju.

Daba piedāvā izvēli

Ir vietas dabā, kur dažādu sugu koki saauguši biezi cits pie cita, vajag tikai izvēlēties kokus, kurus gribam atstāt.

Aivara padoms: „Jāskatās, ko daba ir iedevusi. Reizēm pietiek, ka izkopjam, atbrīvojam augšanas telpu kociņam, ko esam izvēlējušies, un mežs jau ir gatavs. Par kļavu gan ir jādomā, vai atstāt. Ja kļava ienāks mežā, tad tā būs kā nezāle. Tad būs jāaudzē kļavu mežs. Kļavai ir skaistas lapas, tā ātri aug. Citā vietā jāatbrīvo ozols, nozāģējot bērzu, un vēl būs labum labā malka kaimiņienei. Tā var ieiet jebkurā meža stūrītī un izkopjot iegūt mežaudzi ar vēlamo koku sugu sastāvu. Ja negribi braukt mājās tukšā un nepieciešama malka, nolaid trīs četrus alkšņus, un būs malka mājās ziemai. Tagad jau laukos vairs īsti nav ko darīt. Paņem zāģi, pusbāciņu degvielas –un ej mežā!" Aivars demonstrē atzarojamo zāģi ar teleskopisko kātu. Tas labi noder. Aivars uzskata, ka, kopjot audzi, kociņus labāk atstāt grupās.

Par zemes izmantošanu Aivaram ir savs viedoklis: „Mežs ir agresīva vide. Tagad daudzi nocērt apaugumu un sēj labību. Visi vaimanā par baltalkšņiem. Nocērt, palaid frēzi pāri, un pēc gada jau var sēt labību, kas arī aug ļoti labi. Tad vēl var kādu gadu iesēt lupīnu." Kāds mācību dalībnieks stāsta, ka veicis baltalkšņa nomaiņu un iestādījis egli – tā gan katru gadu jākopj. Katram zemes īpašniekam pašam jāpieņem lēmums par zemes izmantošanu.

Neizmantotās zemes vietā – plantāciju mežs

Aivars stāsta, ka savulaik pieteicies uz aizaugušām, neizmantotām zemēm, kas nevienam nebija vajadzīgas. Stādījis tajās dažādu sugu kokus. Visas platības noformētas kā plantāciju meži, jo nekad nevarot zināt, kad būs nepieciešami līdzekļi neparedzētiem gadījumiem.

Piemēram, vienā platībā lauksaimniecības zemē stādīta egle, citā – 2003. gadā iestādītas priedītes. Pēc trim gadiem bija vējgāze, un priedītes, kas jau bija paaugušās, vējš izgāzis. Tas tādēļ, ka zeme bija mitra, priedītēm vainagi – lieli, bet saknītes – mazas. Tā nācies priedītes stutēt atpakaļ un vēl pamīšus stādīt egli.

Vēl vienā platībā, garām ejot, starp krūmiem Aivars iestādījis egles, kas labi ieaugušas. Stādījumus gan esot jākontrolē un jākopj. Pēc izretināšanas tur ir baltalkšņu audze ar stādītām eglītēm.

Citā vietā bija neizmantota pļava. Saimnieks izbraucis ar traktoru joslas, lai vieglāk kopt, un iestādījis bērzus, kas visi nokaltuši. Nākamajā pavasarī atkal stādīti bērzi un egles. Beigās visi kociņi saauguši un bijis pietiekami biezs.

Aivars stāsta, kā pašam izauguši stādi. Savulaik esot bijis lauks, kur augušas divas trīs lielas egles. Lauks ticis uzarts, un tajā saaugušas egles kā suseklis. Legalizējis to kā reproduktīvā materiāla ieguves vietu, tā iegūstot vietējo stādmateriālu par brīvu. Blakus stādīts bērzs, otrā stāvā – egle.

Aivars dalās pieredzē: „Ieaugušu mežu kopjot var „pārtaisīt" par kaut ko citu. Izcērt krūmus, kroplās blīgznas, atstāj pa kādai bitēm. Visus bērzus atstāj. Tukšās vietas piestāda ar egli, ozols pats ienāks. Zarus saliek uz ceļa, lai, braucot ar tehniku, nepostītu mežu. Reizēm tukšās vietās, garām ejot, kaut ko iestādu, bet mežs jau pats ieaug. Tikai jāprot saskatīt to, kas jau aug."

Aivars Bergmanis ir viens no tiem meža īpašniekiem, kas lieliski prot saskatīt mežu dabā un izdarīt pareizo izvēli.

Sarmīte Grundšteine, *MKPC*

AIJAS ZVIEDRES PĀRDOMAS UN PADOMI PAR KOKIEM

Ar meža īpašnieku biedrības „Meža konsultants" un Sigitas Vaivades gādību par godu Latvijas valsts jubilejai izdota mežkopes Aijas Zviedres izlolotā grāmata „Koku bērnudārzs" ar mākslinieces Rūtas Kazākas ilustrācijām. Grāmatas atvēršanas svētki ar autores stāstījumu un padomiem par katru grāmatā minēto koku sugu notika Meža dienu pasākuma *Meža ABC* ietvaros.

Aija Zviedre ir pieredzējusi mežkope, strādājusi meža koku selekcijā, daudzu grāmatu autore un tās paaudzes mežkope, kurai varam teikt paldies par šodien augošiem mežiem Latvijā. Interesanti ir Aijas Zviedres padomi par kokiem, kas varētu noderēt ikvienam meža īpašniekam, saimniekojot mežā.

Foto: D.Rudzīte

Priede

Pats galvenais koks mums ir priede, jo tai ir trīs izcilas īpašības. Pirmkārt, priede ir ļoti ražīga, tai ir slaidi stumbri un laba koksne. Rīgas priede jau sen ir pazīstama pasaulē un tikusi vesta uz daudzām ostām. Otrkārt, priede aug visnabadzīgākā augsnē, smiltī, un dzen savu sakni līdz mitrumam. Priede aug sausā smiltī, kur nekas cits nevarētu augt. Trešā lieta ir tā, ka tā aptur smilšu kustību,– ja nebūtu priežu mežu, kas apturētu smilšu kāpas, tad trešā daļa Latvijas būtu nosegta ar smiltīm. Šīs trīs īpašības padara priedi par visvērtīgāko koku sugu. Priežu mežs ir glābiņš neauglīgās zemēs, kur lauksaimniekiem nav ko darīt. Priede ir viegli ieaudzējama, arī sausākā laikā, ja to pareizi iestāda. Priede ir izturīga.

Interesanti ir vērot, kā priede aug. Pirmajā gadā tā izveido tikai taisnu stumbru, nākamajos gados galotnē ir vairāki pumpuri, kas veido zaru mieturi, līdz ar to var saskaitīt, cik gadu ir kociņam. Labi var redzēt, par cik koks katru gadu ir izaudzis. Ja samazinās pieaugums, tas nozīmē, ka priedei kaut kas nepatīk. Priede ir mūsu maize, mūsu glābiņš un mūsu mīlestība.

Egle

Otra nozīmīgākā skuju koku suga Latvijā ir egle. Līdz pagājušā gadsimta vidum eglei nekāda lielā vērtība nebija, kamēr to sāka izmantot papīrrūpniecībā. Līdz tam egli uzskatīja par mazvērtīgu koku sugu. Pagājušā gadsimta vidū Latvijai tika izvirzīts uzdevums palielināt egļu audzes. Tas notika galvenokārt uz lapu koku rēķina, nocirta bērzu audzes un stādīja egli.

No audzēšanas viedokļa eglei ir vajadzīga labāka augsne un tai ir divas īpatnības. Pirmkārt, eglei ir vajadzīga ēna, tiešos saules staros tā bieži apdeg. Otrkārt, egle ir jutīga pret salnām. Pavasarī izplaukušie jaunie dzinumi var nosalt. Ja tas notiek vairākus gadus pēc kārtas, egle veidojas kā krūms. Tāpēc egle ir jāstāda tādā vietā mistrojumā ar citiem kokiem, kas to var pasargāt no saules un salnām.

Eglei ir sekla sakņu sistēma, izgāztiem kokiem to var labi redzēt – kā 30 cm paklājs, tādēļ jābūt kādam aizsargam. Dabiskā mežā egles nekad nav viena vecuma, visi egļu meži ir dažāda vecuma. Vecākie koki sargā jaunākos, mežs pakāpeniski atjaunojas. Tās kultūras, ko tagad iestādām vienlaidus lielās platībās, nav ilgdzīvotājas. Daba tā nekad nerīkotos. Eglēm pa starpu aug arī citas koku sugas.

Pagājušā gadsimta 50.–80. gados egļu audzēs cirta regulētās izlases cirtes –nocērtot vecākos kokus, vietā auga jauni koki. Ja saimnieks šādā veidā audzē egļu mežu, tad pietiks savu bērnu un bērnubērnu mūžam, jo egle dabīgi iesēsies. Egļu audzei nekad nedrīkst atklāt rietumu sienu. Ja kāds saimnieks, nerēķinoties ar otru, nocērt savu mežu gar tā egļu mežu, tad vējš to noteikti agri vai vēlu izgāzīs. Tādēļ svarīgi ir kaimiņiem sadarboties un vienoties par ciršanu. Egles labā īpašība ir – tā pati labi atjaunojas, bet sliktā, ka neiztur vēju.

Bērzs

Foto: L.G.Hedlunds

Latvija ir bērzu zeme, jo, braucot pa ceļam, jūs neatradīsiet tādu vietu, kur skatam nepavērtos kāds bērzs. Bērzi veido taisnu stumbru, tam nedrīkst bojāt galotni. Ja bērzu audzē mežaudzē, tas labi atzarojas, veidojas kvalitatīva koksne, pēc kuras ir liels pieprasījums. Bērzam ir tā īpašība, ka tas ieaug visur. Sēklas ir sīkas, vējš tās aizpūš tālu. Tikai sēklai ir jāuzdīgst dažu dienu laikā, jo pašā sēklā nav nekādas barības vielas, ir tikai dīglītis. Ja sēkla nonāk mitrā vietā, tā sāk augt. Bērzam lapas labi trūd, malka ir vislabākā un sula ir ļoti vērtīga, turklāt tas ir skaists koks.

Jāatceras, ka ir divi atšķirīgi bērzi. Viens ir tas, kam visu mūžu paliek balta miza, otram uz mizas veidojas kreve. Kurš ir vērtīgāks? Vērtīgāks ir tas ar krevi. Tas ir āra jeb kārpainais bērzs. Šis koks aug labā zemē un dod labu koksni. Savukārt baltais – purva bērzs aug mitrās vietās, tam ir mazāks pieaugums. Purva bērzam ir taisnāki zari, mazam bērziņam ir pūkains dzinums un lapiņas. Āra bērzam ir spīdīgi brūns dzinums ar kārpiņām, tos nevajag sajaukt. Purva bērzs tiek saukts par kalpa

bērzu, bet āra bērzs – par saimnieka bērzu.

Bērzs Latvijā ir plaši izplatīts. Izcirtumi vispirms atjaunojas ar bērziem. Tas labi atjaunojas arī ar celma atvasēm. Bērzam vajag labu augsni. Ja bērzu grib audzēt lietkoksnei, nevajag stādīt reti, labāk stādīt biezāk un paretināt. Bet ar kopšanu nevar kavēties, tas jāretina 2–3 m augstumā. Ja bērzs izstīdzē, sniegs to noliec un tur nekas vairs nelīdzēs.

Ja jūs audzējat priedi un pa starpu aug bērzi, kurus negribat, tos necērt līdz zemei, jo kociņi veido atvases. Labāk konkurējošos bērzus aizlauzt vai aizcirst aptuveni viena metra augstumā un atstāt turpat pie priedītēm. Tas veidos barjeru un paglābs priedes no aļņiem.

Ozols

Ozols ir Latvijas simbols, un tam ir ilgs mūžs gadsimtiem. Kokam ir spēcīga sakņu sistēma. Jau pirmajā gadā zīle izdzen tādu sakni, ka var sasniegt barības vielām bagātu augsni. Ozolu var atrast tādās vietās, kur kilometriem tālu neaug neviens koks. Tas ir, pateicoties tam, ka putni, peles, vāveres zīles tālāk prom. Jāuzmanās izvēloties ozola stādīšanas vietu, jārēķinās, ka tas veido plašu vainagu, ap 10–11 metriem. Kad koks izaudzis, kreņķi vien ir, jo vectētiņš neļauj ozolu cirst, bet tas traucē. Lieliem kokiem ļoti rūpīgi jāizvēlas stādīšanas vieta. Ozolam galotnes dzinumā ir vismaz pieci pumpuri, visi plaukst un no katra pumpura veidojas vairāki zari, tā izaug „ozoliši zemzarīši". Ozols ir ļoti vērtīgs koks.

Ja grib audzēt ozolu mežu, kociņus jāstāda tuvu vienu otram. Ir ozolu meži ar taisniem slaidiem stumbriem tikai tāpēc, ka kaimiņš (cits koks) ir blakus un neļauj izplesties, tad vienam dzinumam jāaug pret sauli.

Ja ozolu grib audzēt pie mājas, jārēķinās, ka tas augs kupls. Ozols baidās no salnām, to iecienījuši kaitēkļi un meža dzīvnieki. Ozolam ir daudz labu īpašību. Kokam ir ļoti bieza, stingra miza un izturīga koksne. Ozolam var būt pilnīgi iztrupējis vidus, bet tas var augt vēl ilgi, jo ir izturīga miza un stingras saknes. Ozols labprāt aug viens pats.

Liepa

Liepa ir Latvijas dvēseles koks, apdziedāta tautas dainās. Liepa ir dvēseles nesēja tāpat kā sieviete, kas iznēsā dvēseli. Liepas dīgsts ir kā maza bērna rociņa. Tie daudz redzami arī pilsētā, kad sadīgst. Liepai ir ļoti izturīga, mīksta un maiga koksne. Agrāk to izmantoja tiem darbarīkiem, kurus lietoja sievietes. Liepai ir laba īpašība, tā spēj vairoties, noliecoties ar zariem pie zemes. Liepa ir izturīga tāpat kā sieviete. Tai ir mīkstas lapas un vērtīgi ziedi. Liepu meži pie mums vairs nav, tagad tā ir palikusi par apstādījumu koku. Liepa ir koks, kas nepazudīs, būs vienmēr. Tomēr gribētu aicināt meža īpašniekus atstāt mežā mazu gabaliņu liepām!

Kļava

Kļavu agrāk audzēja pie mājām. Tai ir dziļas saknes, un uzskatīja, ka koks uzsūc mitrumu no gruntsūdeņiem. Ja bija mitrs pagalms, stādīja kļavu, lai novadītu mitrumu. Kļava ir saimnieces un mājas simbols. Neviena vecmāmiņa neizcepa maizīti bez kļavu lapām. Kļavas vairāk ir kā atsevišķi koki, mežaudzēs nav redzētas. Koks kā tāds ir skaists. Vasaras sākumā redzams daudz kļavu dīgstu. Interesanti, ka, pārgriežot kļavas sēklu, redzama ieritinājusies pirmā lapiņa. Kļavai ir vērtīga sula.

Apse

Apse ir vajadzīgs koks, un savā vietā tā ir laba. Apsei ir spēja intensīvi atjaunoties. Ja izcirtumā bijušas četras piecas apses, nākamajā gadā visa platība ir apšu audze. Apsei ir fantastiskas spējas izdzīt sakņu atvases no sakņu pumpuriem, kuru ir ļoti daudz. Saknes ir bagātas ar barības vielām un aiziet tālu, lai uzturētu lielo stumbru. Kur apsei likt spēku?

Ar apšu atvasēm ir grūti cīnīties. Varētu ieteikt apsi audzēt kā koku un necīnīties. Lai apses augtu ar taisniem stumbriem, koki ir jāretina. Vērtīgu koksni var iegūt jau 40 gadu vecumā. Apse jāaudzē ne pārāk reti, bet ne pārāk biezi. Apse ir tā koku suga, kas visvairāk reaģē uz apgaismojumu. Apse ātri reaģē uz retināšanu – ja nokalst zars, to var nozāģēt, lai veidotos slaids stumbrs. Ja izcirtumā ir atsevišķas lielas apses un gribat ieaudzēt kādu citu koku sugu, necērtiet tās, bet atstājiet, lai stāv kā atsevišķi koki, kamēr apstādīs platību, nocirst varēs pēc tam. Vecākās apses cieš no trupes.

Osis

Tautas dziesmā teikts: „Ozols tēvs, Liepa māte, osis, kļava bāleliņi." Osis aug tur, kur neviens cits koks neaug. Osis aizņem slapjās vietas. Osis dzen celmu atvases, arī mazi osīši. Tomēr osim ir viena liela nelaime. Ja osi paņemsiet no apēnotas vietas mežaudzē, kas jau ir paaudzies. Un, ja tādu koku pārstādīsiet, tas nokaltīs, jo koks ir pieradis pie ēnas. Ja osi stāda citā apgaismojumā, tas „jāatsēdina uz celma". Kociņš jānogriež apmēram 10 cm augstumā, lai izaugtu atvase, kas augs, piemērojoties gaismai. Oši labi atjaunojas no celma atvasēm. Diemžēl pēdējā laikā tie slimo.

Goba un vīksna

Koki, kas vairāk sastopami upmalās, mežā otrā stāvā vai paaugā. Apstādījumos tos vairs nestāda slimības dēļ. Parastie koki, kam liela saimnieciskā nozīme nav, bet skaitās mūsu pamatsuga. Koks ļoti ātri nozied, nobirst sēklas, kurām tūliņ jāuzdīgst.

Melnalksnis un baltalksnis

Senās paaudzēs, kad ozols bija tēvs, liepa – māte, kurš apstrādāja zemi? Baltalksnis bija kalpiņš. Sēklas izbirst un saaug laukmalās, uzlabo augsni, ļoti izdevīgs kalps. Tad palaiž baltalksni, lai saaug, un no savas zemes var vēl kaut ko dabūt, jo pēc 10 – 15 gadiem to varēs jau nocirst malkai. Baltalksnis labi atjaunojas no celma atvasēm. Ja gribat, lai aug alksnis, necērtiet to izlases cirtē. Baltalksnim vajadzīga saule, tad labāk jācērt šauras 10–15 m platas kailcirtes. Savukārt, ja jūs negribat, lai baltalksnis dzen atvases, tas jācērt augustā, vecā mēnesī.

Melnalksnis, tāpat kā osis, aug slapjā vietā un ļoti labi atjaunosies no atvasēm. Jāatstāj divas trīs atvases, kas augs taisni un izkārtos savus vainagus tā, ka viens otram netraucēs. Alkšņi zied ļoti agri pavasarī ar sarkaniem ziediņiem.

Blīgzna

Blīgzna nav īsti nav koks, tas aug no atvasēm. Blīgzna ir pūpolvītols, pirmais nektāraugs. Blīgzna bieži veido mežmalu, ko var uzskatīt par meža ādu. Mežmala ir laba meža siena un nelaiž mežā nevajadzīgo.

Senlatvieši noteica katra koka vērtību, jo viņiem nebija ne televizora, ne interneta, viņi vēroja dabu un saredzēja, ka koki ir dzīvas būtnes. Tāpat kā mēs esam dzīvi, arī koki ir dzīvi, mēs redzam tikai to, kas ir virs zemes, bet īstā koka dzīve notiek zem zemes, ko mēs neredzam, un paņemam līdzi redzamo, to, kas mums vajadzīgs.

Aijas Zviedres atziņas pierakstīja
Sarmīte Grundšteine

SKOTIJĀ PALIELINA MEŽA PLATĪBAS

SIA *VMF LATVIA* un *BSW LATVIA*, SIA organizēja interesantu pieredzes apmaiņas braucienu uz Skotiju 21 cilvēku grupai no Latvijas. Pārsvarā braucienā piedalījās kokzāģētavu un mežizstrādes firmu īpašnieki un direktori. Par braucienā redzēto stāsta **Lars Georgs Hedlunds** *no SIA „Bergvik Skog"*.

Skotija ir īsta mežu valsts! Gandrīz 20% no teritorijas aizņem meža platības. Pirms 80 gadiem mežs bija tikai 10%, tagad tas ir ap 30%, nodrošinot valsti ar vietējiem meža produktiem. Savukārt būvniecības konstrukcijām, kam nepieciešama koksne ar lielāku cietību, tā tiek iepirkta no Zviedrijas, Latvijas un citām valstīm.

Skotijā no 1950. līdz 1988. gadam bija ļoti aktīva apmežošanas programma. Apmežojumos Dienvidskotijā tika stādītas Sitkas egles ar 40 gadu apriti. Pirmā aprite beidzas pēc 10 gadiem − 2028. gadā. Skotijā koksnes ieguves apjoms ir 10 miljoni m³ gadā. Ap 2040. gadu atkal varēs sākt palielināt mežizstrādes apjomus.

Latvijas pieredzes apmaiņas brauciena dalībnieki ar firmas Tilhill speciālistiem, skats no cirsmas

Sitka egles audzes, priekšpusē iežogots lapu koku stādījums dabas daudzveidībai

Foto: L.G.Hedlunds

Meža zeme vai ganības

Šogad bija plānots apmežot aitu ganības ap 14 000 ha platībā, bet sausuma dēļ, kas skāris arī Skotiju, tas apstājies. Aprēķināts, ka egli audzēt ir četras reizes izdevīgāk nekā aitas, neskaitot ES atbalstu. Skoti netic, ka atbalsts pēc *Brexit* būs lielāks, tāpēc nolēmuši vairāk stādīt egles. Pašlaik Skotijā atbalsts par meža stādīšanu ir 300 EUR/ ha, un par ieaudzēšanu ap 1000 EUR/ha, ja, maksimāli, 70% platībā tiek stādīta Sitka egle.

Meža zeme vai aitu ganības maksā līdz 30 000 *GBP*/ha, 40-gadīga Sitkas egles mežu nocērtot iegūst tikpat (600 tonnas x 50 *GBP*/t).

SITKAS EGLE

Sitkas egles (*Picea sitchensis*) aug ļoti garā, šaurā areālā gar Klusā okeāna piekrasti Ziemeļamerikā no Aļaskas līdz Kalifornijai, piejūras klimatā kopā ar citiem skuju un lapu kokiem. Visgarākā egle pasaulē, 35–50 m augsts mūžzaļš skuju koks. Lielākais augstums ir 96 metri, ar diametru 305 cm. Koks ir pieaudzis, kad tam ir 500 gadu, vecākiem kokiem ir 800–900 gadu. Salcietīga, bet pret sauli atklātās vietās agrā pavasarī var ciest no saules stariem un salnām. Mazprasīga pret augsni, labi aug skābās augsnēs, nepacieš pārmērīgu mitrumu. Koksne noder būvniecībā, papīra ražošanai un saplākšņiem.

Vidējā krāja 40−45 gadu vecā Sitkas egles audzē ir 400−600 m³/ha. Ikgadējais pieaugums ir 20 − 24 m³/ha. Sitkas egli stāda 2700 stādus uz hektāra, augsne tiek sagatavota ar ekskavatoru par 600 *GBP*/ ha. Stādīts tiek, līdzīgi kā pie mums, kupicas augšpusē, jo Rietumskotijā lietus nokrišņu apjoms ir ap 2 000 mm gadā, pie mums tas ir ap 700 mm gadā. Skotijā jāņem vērā arī reljefs. Pirmo reizi apmežojot aitu ganības, zeme tiek gatavota ar lauksaimniecības traktoru par 200 *GBP*/ ha, jo tas ir lētāk par ekskavatoru.

Ceļi Skotijā ir šauri un ved cauri ciematiem. Kokvedēju automašīnas pārvadā ne vairāk par 25 m³ kravas. Ir precīzs ceļu administratīvais regulējums, cik kubikmetrus pa konkrētu ceļu kokvedēji drīkst pārvadāt noteiktā laikā. Piemēram, pa konkrētu ceļu kokvedēji drīkst pārvadāt 500 tonnas diennaktī. Līdz ar to tas bremzē kokmateriālu izvešanu. Harvestera, forvardera un kokvedēja pakalpojumu izmaksas ir līdzīgas kā pie mums.

Skotijā ir apmēram 10 lielas, ļoti modernas koksnes pārstrādes zāģētavas, katra ar jaudu 100 000 −250 000 m³ gadā, kā arī trīs papīrfabrikas, vairākas OSB fabrikas un šķeldas koģenerācijas stacijas. Pēdējos gados Skotijā mežainās platībās ir uzbūvēti arī vēja ģeneratori.

Meži ir sertificēti

Skotijā visi meži ir sertificēti pēc *FSC* sistēmas, un vairs nav lieli konflikti ar vides organizācijām, jo viss ir saskaņots. Visi strīdi vairāk ir par smecernieku apkarošanas līdzekļa lietošanu, jo smecernieki tur ir septiņas reizes vairāk nekā Zviedrijā.

Skotijā tiek stādīti ap 30% lapu koki, vēl lapegle vai parastā priede, un tikai 70% no Amerikas ievestā Sitka egle. Vidējā kailcirtes platība ir 28 ha. Pavasaris gan nav klusais periods mežā, bet, ja tiek atrasta, piemēram, kraukļa ligzda, tad konkrētais koks tiek nocirsts ziemā, lai netraucētu ligzdošanu un putns varētu sameklēt sev citu koku. Ērgļa ligzdas gan tiek aizsargātas labāk. Pateicoties tam, ka tiek palielināts mežainums, arvien vairāk ir sastopami kraukļi un ērgļi, tādēļ ornitologiem ir laba attieksme pret mežiniekiem.

Skotijā 2% no mežu platības atstāj neskartu uz *FSC* rēķina, bet ekoloģiskie koki vai gari, sausi celmi neeksistē, jo tie tiktu izgāzti jau nākamajā vētrā.

Pēdējos piecos sešos gados Skotijā lapegles cieš no sēnīšu slimības, kas ātri iznīcina audzes. Pirms tam lapegle bija otra populārākā stādītā koku suga aiz Sitkas egles. Redzējām arī skaistas papeles, kas bija stādītas kopā ar kropliem bērziem, alksni un pat pīlādzi dabas daudzveidības dēļ.

Sitkas egļu baļķu cena svārstās 85−100 *GBP* par tonnu, kas vidēji atbilst vienam kubikmetram. Koksne tiek pieņemta pēc svara un izlases veidā pārbaudīta kvalitāte − vidēji no 45 kravām aptuveni piecas. Papīrmalku iepērk par 65 *GBP* tonnā un enerģētisko koksni par 50 *GBP* tonnā.

ZVIEDRIJĀ MEŽA ĪPAŠNIEKU PIEREDZE IR ATŠĶIRĪGA

Latvijas Lauksaimniecības universitāte (LLU) arodapmācību ietvaros aprīlī organizēja četru dienu mācības „Ārvalstu uzņēmējdarbības pieredze meža apsaimniekošanā un koksnes resursu ieguves plānošanā". Mācībās piedalījās un iespaidos par redzēto dalās *MarTral*, SIA pārstāvis no Ziemeļvidzemes **Vilnis Sīmanis**.

Pirmās divas mācību dienas norisinājās Zviedrijā, Simlogsdalenas apkārtnē, nākamās divas −Jelgavā LLU Mežsaimniecības fakultātē. Nedaudz par iespaidiem Zviedrijā.

Attieksme pret savu īpašumu

Pirmais, kas pievērsa uzmanību Zviedrijā, bija meža īpašnieku attieksme pret savu īpašumu un tā apsaimniekošanas tradīciju mantošana paaudžu paaudzēs ilgterminā. Mums Latvijā lielākai daļai tā pietrūkst. Līdz ar to Zviedrijas mežu īpašnieki ir tehniski nodrošinājušies ilgtspējīgai mežu apsaimniekošanai.

Mūsu mežu apsaimniekošanas politikā tiek meklēti dažādi risinājumi, lai pēc iespējas vairāk mežā varētu nocirst. Piemēram, samazinot diametrus ciršanai pēc caurmēra. Zviedrijā, salīdzinot ar Latviju, ciršana pēc caurmēra ir atšķirīga. Cirsmu pēc caurmēra zviedri plāno nevis kā kailcirti, bet izlases cirti. Mežaudzē tiek veikti caurmēru un šķērslaukuma mērījumi. Veiksmīgai mežaudzes attīstībai koki tiek izcirsti līdz tai caurmēra pakāpei, piemēram, 24 cm, kurai ir vislielākais šķērslaukums.

Tiek veikta arī „logu" izciršana mežaudzēs, lai veicinātu dabisku meža atjaunošanos. Pēc manas uztveres, tas gan nav visai efektīvs paņēmiens. Tepat Jelgavas LLU mežos ir aplūkojamas meža izstrādes šaurās joslās, kurās veic augsnes sagatavošanu un tā veicina dabisko apmežošanos. Tas labi noderētu mazajiem mežu īpašniekiem.

Veido mistraudzes

Mūs iepazīstināja arī ar dažādiem briestaudžu kopšanas paņēmieniem dažāda vecuma monokultūru audzēs. Secinājums − ja kopšana ir veikta racionāli, veidam nav īpašas nozīmes, jo gala iznākumā audzes krāja izmainās ļoti minimāli. Arī pievedceļu platums tomēr ir jāveido pietiekami plats, lai nebojātu koku saknes.

Programmā par mistraudžu veidošanu apskatījām vairākas dažādos veidos izkoptas jaunaudzes. Pamatā mistraudzes veido tāpat kā pie mums, mistrojot egli ar bērzu. Tas tiek darīts, lai pasargātu jauno mežu no aļņu postījumiem, meža ugunsgrēkiem un pēdējā laika aktuālās problēmas − stiprajiem vējiem. Mēs viesojāmies Zviedrijas dienvidu daļā − tur viņi veido arī dižskābaržu audzes, kur jaunos kociņus jau stāda zem pieaugušām eglēm. Vēlāk mežu izstrādājot, dižskābaržu paaugu saglabā. Pie mums tas nav aktuāli, jo dižskābardis nav sala izturīgs.

Tāpat nevaru nepieminēt par pašvaldību atbalstu mežu īpašniekiem. Ja īpašnieks savā īpašumā, it sevišķi gadījumos, ja īpašums atrodas tuvu pilsētai un tur izveido rekreācijas zonu, viņš saņem atbalstu teritorijā esošo ceļu un citas ar atpūtu saistītās infrastruktūras sakārtošanai vai izveidei no jauna. Zinātnieki ir aprēķinājuši − ja pārtrauktu mežizstrādi uz vienu gadu visos Zviedrijas mežos, tad tie spētu absorbēt visā pasaulē gada laikā izmešos saražoto CO^2.

Zviedrijā lielie mežu apsaimniekošanas un kokapstrādes uzņēmumi no savas peļņas ziedo meža speciālistu izglītībai un meža zinātnes attīstībai, pretī saņemot labi sagatavotus speciālistus un jaunākās tehnoloģijas.

Zviedrijā ir ļoti labi attīstīta kooperācija. Ja īpašniekam vējš izgāž pāris koku, viņš tos var sazāģēt pēc kvalitātes attiecīgajos sortimentos un kooperatīvs atbrauks, izvedīs, realizēs un samaksās. Pie mums Latvijā kooperatīvi ir sākuma stadijā un šādu praksi vēl nepiekopj.

Līdzīgas problēmas

Zviedrijā ir arī līdzīgas problēmas kā pie mums, Latvijā. Tā ir jaunaudžu aizsardzība pret meža dzīvnieku postījumiem. Zinātnieki pēta un izmēģina dažādus veidus, kā panākt abu pušu kompromisu. Ir pat mēģināts egļu audzēs veikt veicinošus pasākumus bērza atvašu veidošanai, lai aļņi tās ēstu, taču tas bijis neveiksmīgs un nav devis cerētos rezultātus.

Salīdzinot ar Latviju, meža dzīvnieku postījumi bija nemanāmi, kaut gan ekskrementu kaudzītes bija manāmas. Arī cīņai pret mums tik pazīstamo smecernieku tiek veikti dažādi pasākumi. Viens no tiem ir augsnes sagatavošana pirms apmežošanas. Izrādās, vismazāk postījumu ir meža kultūrās, kur augsne sagatavota ar kupicotāju, jo tur visplašākajā platībā novākta zemsedze, un smecerniekam nepatīk atklātas teritorijas, un tas ir spiests nest savas antenas izslietā veidā, lai tās neberztos gar grunti. Līdz ar to ir mazas iespējas, ka kukainis uzdursies jaunajiem kociņiem. Ir arī dārgs apkarošanas paņēmiens − katru stādiņu ietērpj plastikāta „glāzītē", neļaujot kukainim pie tā piekļūt. Izmanto arī augu aizsardzības indes, kā fastaku, pēdējā laikā gan cenšas no tām atteikties.

Tikšanās laikā pārrunājām mūsu meža apsaimniekošanas principus. Domāju, ka nākotnē šāda sadarbība būtu jāattīsta, jo mežs nav labības lauks, kur ražu novāc katru rudeni.

Andris Vīrs,
MKPC Ziemeļvidzemes nodaļa

130 gadus veca egļu etalonaudze, augstums 40 m, atstāta dabīgo procesu norsei pētniecības nolūkos

Foto: V. Sīmanis

Jaunaudžu retināšana neatšķiras no pie mums praktizētās, arī aktuāla ir cīņa ar briežveidīgajiem

DODAMIES PĒC MEŽA VELTĒM!

Šogad vasara iesākusies neparasti agri, tāpēc jāuzmanās nepalaist garām meža velšu – tēju, ogu un sēņu ievākšanas laiku.

Nenokavēt ārstniecības augu ievākšanu

Ziedus vislabāk ievākt ziedēšanas laikā, pirms tie sāk noziedēšanas procesu. Kaltēšanai jāizvēlas labi vēdinātas telpas, savukārt uzglabāt iesaka kastēs ar vāku, lai istabas mitrums un mainīgā temperatūra neietekmētu sausos augus.

Latvija ir bagāta ar mežiem un pļavām, un gandrīz katram augam var atrast kādu pielietojumu. Lietojot ārstniecības augus, jāatceras, ka tos kā jebkurus medikamentus nedrīkst lietot bez vajadzības un arī pārlieku lielās devās.

No kā jāuzmanās ogojot

Pirms dodieties ievākt augus vai ogas, noteikti vajadzētu izpētīt indīgo augu un ogu sarakstu. Latvijā savvaļā sastopamas ap 100 indīgo augu sugu!

Biežāk sastopamās indīgās ogas mežā ir čūskogas, maijpuķītes, mugurenes ogas. Indīgas ir visas auga daļas, bet jo īpaši lapas un ogas. Ogošanas laikā jāuzmana bērni, pastāstot, ka ne visas ogas ir ēdamas, un parādot tās dabā. Skaistas, bet ļoti indīgas ogas ir bebru kārkliņam, tās satur solanīnu. Ir gadījumi, kad ar tām saindējas bērni.

Mežā ļoti indīgs augs ir parastā zalktene jeb meža ceriņš, tas zied pavasarī skaistiem ziediem, indīgs ir viss augs, īpaši augļi un miza. Saindēšanās simptomi var parādīties jau pēc vienas ogas vai lapas apēšanas, bet vairākas var izraisīt nāvi. Vēl mežā ļoti indīgs augs ir Eiropas segliņš ar skaistiem augļiem, kas ir ļoti indīgi. Bērni var saindēties, apēdot tikai divus auglīšus! Sarkanā plūškoka ogas satur zilskābi, arī ar tām var saindēties. Rudens pusē līdz salnām indīgas ir arī irbeņu ogas.

Kad sākas sēņu sezona

Vasaras otrajā pusē sākam gaidīt otru iecīnīto meža velti – sēnes. Visiem zināms, ka ir daudz un dažādu sēņu un ka ne visas ir ēdamas. Sēņojot noteikti jāpatur prātā, ja par sēni ir kaut mazākās šaubas – neņemam un neēdam!Pirms sēņošanas noteikti derētu iepazīties ar indīgo sēņu grupām, it īpaši mušmirēm, kuras ir sastopamas daudz dažādos veidolos un jaunas viegli sajaucamas ar citām ēdamām sēnēm.

Zaļā mušmire tiek uzskatīta par Latvijas indīgāko sēni. Dažreiz tā aug arī tai

neierastās vietās, piemēram, pie ozoliem, kastaņkokiem un priedēm. Samērā daudz tās atrodamas Latvijas rietumu daļā.

Baltajā mušmirē indīgās vielas ir nedaudz mazākā koncentrācijā nekā zaļajā mušmirē. Neskatoties uz to, arī baltās mušmires apēšana bieži beidzas letāli vai ar smagiem aknu un nieru bojājumiem.

Citas sēnes, piemēram, porcelāna tintene ir indīga kopā ar alkoholu. Indīgā atmatene ir indīga, izraisa gremošanas traucējumus, vemšanu un galvassāpes. Parastā bisīte – pastāv uzskats, ka šī sēne ir lietojama uzturā, taču pieredzējuši speciālisti iesaka atturēties, jo ir bijuši vairāki saindēšanās gadījumi. Prātā jāpatur fakts, ka saslimt var arī no ēdamām sēnēm, piemēram, uzturā lietojot bojātas, vecas, piesārņotās vietās augušas sēnes.

Kā orientēties mežā?

Staigājot sēnēm un ogām pa pēdām, nemanot var apmaldīties, tādos brīžos der atcerēties dažus ieteikumus, lai dziļā mežā varētu orientēties un saprast, kur jādodas tālāk.

Pieredzējušam un patstāvīgam sēņotājam noteikti iesakām ņemt līdzi mobilo tālruni, noderētu arī kompass vai karte. Der paturēt prātā, ka pati daba var būt kā orientieris, ja vien zināms kur skatīties. Viens no dabas orientēšanās objektiem ir saule. Vasarā saule lec apvāršņa ziemeļaustrumu daļā, bet noriet ziemeļrietumos. Ziemā saule lec un noriet tuvāk dienvidiem. Savukārt dienas vidū, kad saule atrodas visaugstāk, tā vienmēr atrodas dienvidu pusē.

Orientēties var arī pēc kokiem un citiem dabas objektiem. Sūnas un ķērpji uz koku stumbriem, atsevišķi stāvošiem akmeņiem un ēku sienām parasti aug ziemeļu pusē vai arī to klājums ziemeļu pusē ir biezāks nekā citviet. Diezgan uzticams orientieris ir koku miza, kas ziemeļu pusē parasti ir tumšāka un raupjāka. Īpaši tas raksturīgs bērziem.

Dodoties dziļi mežā, var būt noderīgi pavērot apkārtni un paturēt prātā, kādu raksturīgu objektu, akmeni, celmu, krūmu, alu u.c., kas var būt kā orientieris, lai atrastu ceļu atpakaļ.

Daba mums sniedz ļoti daudz velšu, taču ieteicams sagatavoties, lai zinātu, kuras ņemt un kā tās izmantot!

Līva Tukiša,
MKPC Dienvidkurzemes nodaļa

POPULĀRĀKĀ PIETURA PAR MEDĪBĀM

Latvijas Mednieku savienība (LMS) izglītojošajā pasākumā **„Meža ABC 2018" Kurzemē** izveidoja pieturas, kurās bērniem tika stāstīts par meža dzīvniekiem un to pēdām, par putniem, medībām un trofejām.

Pasākuma organizatore Sigita Vaivade stāsta: „Tik plaša medību pietura „Meža ABC" vēsturē bija pirmo reizi. Iepriekšējos gados bija divas pieturas − medības un pietura par gada putnu, taču šogad bija jau trīs pieturas − medības, pļavu tilbīte un viņas draugi un „Kas dzīvo mežā?". Mana vislielākā pateicība Latvijas Mednieku savienībai un visiem atraktīvajiem medniekiem, kuri stāstīja, kā notiek medības, ļāva iejusties bērniem un ģimenēm interesantajā medību procesā. Bērniem pirmo reizi bija iespēja šaut ar lāzierieročiem, saprast, kā PVD veic savu darbu, ja atklāj, ka nomedīts slims dzīvnieks. Bija iespēja iepazīt pēdas, uzzināt, kādas skaņas izdod meža dzīvnieki, kur un kā tie dzīvo. Plašs bija putnu izbāzeņu klāsts. Varēja redzēt, kā pīlēm tiek taisītas mājas virs ūdens, un uzzināt daudz citas interesantas informācijas."

Medību pieturā stāsts par meža cūkām un slimību Āfrikas cūku mēri

Ivars Lodiņš, no LMS Ziemeļkurzemes nodaļas, par „Meža ABC": „Pasākums ļoti patika no idejiskā un organizatoriskā viedokļa. Lieliska iespēja parādīt bērniem, kas ir mežs, kas tajā dzīvo, kā tas aug un kā tas jākopj, lai tas izaugtu tāds, kādam tam ir jābūt.

Patīkami pārsteidza bērnu zināšanas par dabu, dzīvniekiem un arī medībām. Nevienam problēmas nesagādāja atpazīt mūsu zināmākos dzīvniekus − lapsu, stirnu, briedi, alni, bet lielākais pārsteigums bija par to, ka gandrīz visi zināja, kāds izskatās ūdrs un kāds ir tā dzīvesveids, jo ūdrs Latvijā ir reti izplatīts dzīvnieks un nebūt nav ikdienā sastopams. Patīkami bija redzēt, ka pasākumu apmeklē arī lielo pilsētu skolēni, kuriem ikdienā nav iespēju būt dabā. Uzskatu, ka viņi uzzināja un redzēja daudz jaunu un interesantu lietu.

Noslēgumā vēlreiz jāsaka paldies visiem organizatoriem, lektoriem un, protams, skolēniem un apmeklētājiem par trim neaizmirstamām dienām, kas dod motivāciju arī turpmāk stāstīt, rādīt un mācīt par vienu no mūsu lielākajām dabas vērtībām – mežu un tā iemītniekiem."

Latvijas Mednieku savienības komanda pasākumā „Meža ABC"

MEDNIEKU FESTIVĀLS *MINHAUZENS 2018* ŠOGAD LEJASCIEMĀ

Latvijas Mednieku asociācija izsludinājusi pieteikšanos mednieku festivālam *Minhauzens 2018*, kas notiks no 3. līdz 4. augustam Lejasciemā. Rakstiski pieteikumi atbilstoši pieteikuma formai par komandas piedalīšanos festivālā jānosūta līdz 30. jūlijam uz e-pastu: minhauzens@latma.lv. Plašāka informācija: www.latma.lv.

Foto: biedrība Zaļās mājas

NOSLĒDZIES KONKURSS „MŪSU MAZAIS PĀRGĀJIENS"

Noslēdzies Zemkopības ministrijas (ZM) rīkotais konkurss Latvijas skolu jaunatnei "Mūsu mazais pārgājiens 2018". Šogad laureātu apbalvošanas pasākums notika VAS „Latvijas Valsts meži" dabas parkā Tērvetē 25. maijā Meža dienu pasākuma laikā.

Jau par tradīciju kļuvušajā konkursā „Mūsu mazais pārgājiens" piedalījās Latvijas vispārizglītojošo un profesionālo skolu skolēni, kā arī interešu izglītības pulciņi, kuri veica izpēti par koka pārtapšanu enerģijā. Šā gada konkursa moto – Mežs un enerģija!

Lai piedalītos konkursā, bija jāveic literatūras un informācijas avotu izpēte par koka pārtapšanu enerģijā Latvijā un pasaulē galaproduktu veidolā. Tāpat jādodas izpētes pārgājienā vai ekskursijā un jāsagatavo radošs izpētes darbs – pārgājiena vai ekskursijas apraksts brīvā stāstījumā, esejas vai citā literārā formā par interesantiem novērojumiem un atklājumiem, papildinot aprakstu ar stāstnieku liecībām un vizuālo informāciju (zīmējumiem, kartēm, fotoattēliem u.c.). Šogad konkursam tika iesūtīti 46 darbi.

Konkursa komisija noteica uzvarētājus, kuri tika paziņoti apbalvošanas pasākuma laikā.

ZM informācija

IZDOTA GRĀMATA PAR PRIEDI

Viens no saturīgākajiem pagājušā gada Zemkopības ministrijas konkursa „Mūsu mazais pārgājiens" darbiņiem bija Riebiņu vidusskolas 4. klases pētījums, ceļojumu apraksts par priedi. Tika nolemts to izdot. Grāmata "Priede smuidra, priede kupla, tavu greznu augumiņu!" ir bagātīgs izziņas materiāls par meža karalieni priedi. Grāmata izdota ar biedrības „Zaļās mājas" un Meža attīstības fonda gādību.

Izdevējs: SIA LLKC Meža konsultāciju un pakalpojumu centrs,
Izdevumu iespiešanai sagatavoja **Sarmīte Grundšteine,**
tālr. 63050477, mob. 29133563
Makets: Dzintars Melnis
Adrese: Rīgas iela 34, Ozolnieki, Ozolnieku pag., Ozolnieku nov. LV-3018

LLKC MEŽA KONSULTĀCIJU PAKALPOJUMU CENTRS
Rīgas iela 34, Ozolnieki,
Ozolnieku pag.,
Ozolnieku nov. LV3018
Tālr. 63050477, fakss 63022264
e-pasts: mkpc@mkpc.llkc.lv
www.mkpc.llkc.lv

Vieta	Vārds, uzvārds	Tālrunis
Sigulda	Laila Šestakovska	28323647
Liepāja	Līva Tukiša	29285111
Saldus	Maruta Pragulbicka	20222041
Krāslava	Jānis Dzalbs	26459513
Limbaži	Jānis Zvaigzne	28307178
Ludza	Ludvigs Karvelis	29411165
Madona	Mairita Bondare	28381176
Preiļi	Astrīda Rudzīte	26410476
Rēzekne	Viktors Jurčenko	28692818
Iecava	Agris Kauliņš	26498315
Aizkraukle	Jānis Sēlis	26534704
Jēkabpils	Jānis Sēlis	26465432
Jelgava	Kārlis Folkmanis	29363016
Gulbene	Ilgvars Briedis	26314426
Kuldīga	Valdis Usne	26438175
Talsi	Valdis Usne	26438175
Valmiera	Andris Vīrs	26108426
Apmācību centrs "Pakalnieši"	Danuta Kiopa	26141853

NACIONĀLAIS ATTĪSTĪBAS PLĀNS 2020
EIROPAS SAVIENĪBA
EIROPA INVESTĒ LAUKU APVIDOS
Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai
Lauku tīkls